

KOVÁCS KLÁRA (SZERK.): ÉRTÉKKÖZVETÍTÉS ÉS ISKOLA.
TANULMÁNYOK SZABÓ LÁSZLÓ TAMÁS TISZTELETÉRE. CHERD-H,
DEBRECEN, 2022.

Berecz Réka: Értékközvetítés és iskola

Szabó László Tamás 80. születésnapja tiszteletére

A kötet a Felsőoktatási Kutató és Fejlesztő Központ (CHERD-Hungary) által indított Oktatókutatók Könyvtára sorozatában jelent meg, Szabó László Tamás 80. születésnapja tiszteletére. Ünnepejtje a Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Intézetének professor emeritusa, aki oktatási tevékenységét a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Karán 1995-ben kezdte, de más felsőoktatási intézményekben is oktatott, mint például a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolán (1983–1990), az ELTE-n (1984–1986), illetve Heidelbergben, a Ruprecht–Karls Egyetemen (2000-ben). A tudományos közéletben is igen aktívan vesz részt: az MTA Pedagógiai és a MAB Tanárképzési Bizottság tagja, a DAB Nevelés-, Művelődéstudományi és Pszichológiai Szakbizottság elnöke, s nem utolsósorban az említett CHERD-Hungary kutatócsoport alapító tagja. A kötet az ő munkássága előtt tiszteleg. Nem csak a rejtett tanterv fogalmának hazai közegben való bevezetése fűződik Szabó László Tamás nevéhez: számos más neveléstudományi kérdéskör, mint például a tanárképzés nemzetközi összehasonlító kutatása, az iskolai életvilágok tanulmányozása vagy a zenepedagógia aspektusainak vizsgálata is az érdeklődése homlokterébe tartozik.

A kötetben a professzor munkásságának főbb területeit képező, illetve szívének kedves témák feldolgozása jelenik meg olyan volt hallgatók, doktoranduszok, kollégák és pályatársak tollából, akikkel ő együtt dolgozott, akiket mentorált, akikre hatással volt az általa fontosnak tartott témákban: Bácskai Katinka, Bényei Judit, Bocsi Veronika, Ceglédi Tímea, Chrappán Magdolna, Fintor Gábor, Héjja Bella Emerencia, Inántsypap Ágnes, Hodossi Sándor, Pusztai Gabriella, Szűcs Tímea, Váradi Judit és Kovács Klára alkotják a szerzők körét – utóbbi egyúttal a kötet szerkesztésének feladatát is vállalta. Kovács Klára nevével további 171 közleményt lelhetünk fel, melyek egy része hazai tudományos szakfolyóiratokban (59), illetve külföldi szakfolyóiratokban, idegen nyelven (19) jelent meg. Tudományos érdeklődése elsősorban a nevelésszociológia és a sportpedagógia területére irányul.

A tanulmányokat két fejezetbe rendezte a szerkesztő. Az első fejezet *A művészeti nevelés kérdései* címet viseli, és öt zenepedagógia témájú tanulmányt foglal magában. A fejezetet *Duffek Mihály* írása nyitja meg. Tanulmányában a zene transzferhatásaival foglalkozik, és többek között arról értekezik, hogy a zene művészi tartalmának megfejtése sokrétű folyamat, a zenei élmény átadása nem csak az előadó zenei tudásán vagy

képességén múlik. Duffek írása után *Hausmann Kóródy Alice* tanulmánya következik, aki a művészet fontosságáról gondolkodik. Tanulmányának alaptétele, hogy hatékonyan csak akkor taníthatunk, ha mi pedagógusok is meg tudjuk válaszolni, hogy miért is fontos a művészet és mit gondolunk a tanításának az értelméről. Csak a kérdések megválaszolása után dolgozhatunk ki egy működő módszert. E tézis alapján mutatja be a szerző is a saját módszerét, melyet a fordított kronológia alkalmazására – a művészeti korszakok időben visszafelé haladó megismerésére – épít. A tanulmányban ismerteti a másodéves zeneszakos és képzőművész-hallgatók körében végzett empirikus vizsgálatát a módszer eredményességéről. A fejezetben ezután *Szűcs Tímea* és társai tanulmánya következik, melyben a kutatók először szisztematikus szakirodalom-elemzéssel vizsgáltak szülői bevonódással foglalkozó tanulmányokat a zene, a tánc, a szín-, báb- és képzőművészet területén. Megállapították, hogy a zenei nevelésben tapasztalható a legnagyobb szülői bevonódás, ezért a tanulmány további részében a szülői részvételnek a zenei nevelésben jelen lévő különböző formáit és típusait határozták meg. A kötetben ezt követően a kórustagságban rejlő közösségi erő szerepéről olvashatunk *Sz. Fodor Adrienne* tollából. A tanulmányban kiemelt szerepet kap a kórustagság integrálódásának évszázadokra visszanyúló története és a kórustagság iskolai és társadalmi szerepvállalása. Végül, de nem utolsósorban a *Mozgóképkultúra és médiaismeret 9–12.* című tankönyv koncepciója is bemutatásra kerül a fejezetben *Szűcs Imre* által. A tankönyv felépítésének és alkalmazásának

Mennyire hatott a
neonacionalizmus, a
kultúrfölény, az irredentizmus
az oktatáspolitikájukra?

bemutatásán túl a tanulmány további célja, hogy felhívja a figyelmünket a tantárgyban rejtőző személyiségfejlesztő lehetőségekre.

A második fejezetben további hét tanulmány jelent meg az oktatás értékteremtő és értékátadó funkcióiról. A fejezet *Kozma Tamás* tanulmányával kezdődik, aki a felsőoktatás hermeneutikájáról értekezik. Írásában

feltárja, hogy milyen jelentőséggel bír egy felsőoktatási intézmény székhelye, logója, elnevezése, oktatási nyelve vagy épületének szimbolikája. Ez utóbbi arról üzen, hogy az intézmény illeszkedik

az európai felsőoktatás sok százéves hagyományaiba, vagy ezzel ellentétben azt közvetíti, hogy a kutatások és a tudományok modern élvonalába zárkózott fel. A tanulmány végén a szerző kitér arra, hogy miért fontos a jelentések értelmezése a politikai és a társadalmi változások idején. *Kozma Tamás* gondolatait *Brezsnyánszky László* írása követi. Tanulmányában Wolfgang Mitter összehasonlító pedagógiai munkásságát tekinti át az iskolaügy körében. Wolfgang Mitter az összehasonlító neveléstudomány neves művelői közé tartozik, mint ahogy *Szabó László Tamás* is; e vonatkozás alapján a szerző egymás mellé helyezi a két személyt tanulmányában. Ezt követően *Rébay Magdolna* az 1920-as évek református iskoláiról értekezik. Vajon a Horthy-korszakban adott oktatáspolitikai rendszer kedvező volt-e a református iskolák számára? Mennyire hatott a neonacionalizmus, a kultúrfölény, az irredentizmus az oktatáspolitikájukra? És a gazdasági válság? – Kutatásában a szerző ezeket a kérdéseket válaszolja meg. A következő tanulmányban *Pusztai Gabriella, Bacsai Katalin* és *Morvai Laura* a tanterv

mögött „rejtőző” tanárokról írnak a református és a katolikus iskolákban. A szerzők a „Tanárok az egyházi fenntartású oktatási intézményekben” című felmérés segítségével hasonlítják össze a református és a katolikus iskolákat. *Chrappán Magdolna* tanulmányában a tanárjelöltek természettudományos oktatásával foglalkozik: a STEM (Science, Technology, Engineer, Math) terület iránti érdeklődés csökkenését, oktatásának korszerűtlenségét és a területen lévő tanárhiányt vizsgálja. Kvantitatív kutatás adatai alapján bemutatja a STEM tanárszakosok létszámát és összetételét, és kitér arra is, hogyan viszonyulnak a sajátjuk mellett más természettudományos tárgyakhoz. Végezetül összegzi, hogy mit tehet a tanárképzés egy korszerűbb szemlélet kialakítása érdekében. *Bocsi Veronika* a hallgatók kultúrafogyasztási mintázatát és annak gyakorlatát kutatja kvalitatív megközelítéssel. A vizsgálat relevanciáját a hallgatók könyvtárhasználatának átalakulása adja. Az egyetemek könyvtárai a közép-kor óta kulcsfontosságú szinterei az intézménynek, funkciói azonban az elmúlt évtizedben jelentős átalakuláson mentek át. Mára a könyvtárhasználat hagyományos formái eltűnőben vannak, a folyamatot a COVID-19-járvány is erősítette. A szerző a hallgatók olvasási szokásait, a kulturális intézmények látogatását és az egyetem által szervezett kulturális lehetőségek kihasználtságát elemzi kvantitatív és kvalitatív módszerekkel. A fejezetet *Kovács Klára* írása zárja. A szerző ebben a hazai és határon túli felsőoktatási intézményekben tanuló hallgatók sportolási szokásaival foglalkozik; az eddigi évek során kapott legfontosabb kutatási eredményeket összegzi, szociokulturális,

szocializációs, intézményi és egyéni tényezők figyelembevételével. Tanulmányának alapkérdései, hogy ezek milyen módon hatnak a sportolási szokásokra, és hogy az intézmények képesek-e kompenzálni a fentebb említett tényezők által meghatározott hátrányokat.

A kötetben feltáró, összehasonlító, történeti, valamint magyarázó kutatások egyaránt szerepelnek. A vizsgálatok során legin-

kább kvantitatív módszert használtak, de a vegyes módszer alkalmazása is előfordul kötetben; ennek ékes példája Bocsi Veronika kutatása a hallgatók kultúrafogyasz-

tás mintázatairól. Hausmann Kóródy Alice pedig sajátos egyéni módszert dolgozott ki, mely a művészetek funkciójára és a fordított kronológiára alapoz. A kérdőíves vizsgálatok leggyakrabban primer kutatások, ugyanakkor Szűcs Tímea és munkatársai szisztematikus szakirodalomelemzést alkalmaztak, amelyben a PRISMA (Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses) eljárást használták. A hivatkozásokat áttekintve megfigyelhetjük a kötetben feldolgozott szakirodalom gazdagságát. A könyvben összesen 273 hivatkozás található, ebből 167 hazai és 106 külföldi szerző munkája. A hazai példákat vizsgálva: a legtöbbször Szabó László Tamás *A „rejtett tanterv”* című művére hivatkoztak, de a *Bevezetés a tanári mesterségekbe* és a *Tanárképzés Európában* című kötetei is megjelennek a hivatkozások között. A műveire való hivatkozás is jelzi, hogy a kötet a professzor munkásságát méltatja a neveléstudomány területén.

A tanulmányok szövege rendezett és egységes, logikusan felépített. Az elemzés során a szerzők egy része az értelmezést

megkönnyítő folyamatábrákat, diagramokat, illetve összehasonlító, csoportosító és kombinációs táblázatokat is használt.

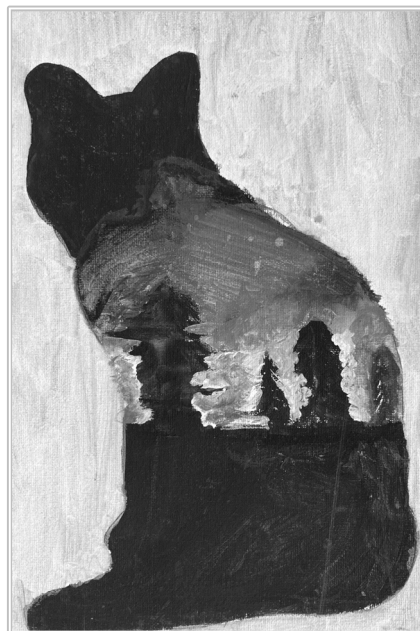
A fedőlapon egy fényképet láthatunk, mely egy tanórán ülő, jelentkező gyermeket ábrázol. A cím- és képválasztás tudatos, hiszen Szabó László Tamás művének fontos alaptétele a rejtőző értékek közvetítése az iskolában, a hazai közegben általa bevezetett *rejtett tanterv* fogalom pedig olyan értékközvetítő folyamatokat takar, melyek nem

kapcsolódnak az iskola törvénybe foglalt céljaihoz, mégis rejtett módon végbemennek. Ehhez a jelenséghez kapcsolódóan a szerző a jelentkezés különböző módozatait is tárgyalja munkáiban.

Az ünnepelt sokoldalúságát jól mutatja ez a tanulmánykötet – mely nem jöhetett volna létre az ő széleskörű érdeklődése nélkül. Szeretnénk mindenki figyelmébe ajánlani Szabó László Tamás professzor és az őt ünneplő tanítványi kör munkásságát.

*Tóth Jázmin (2. osztály) –
2023, tempera, vászon*

*Tóth Noémi (4. osztály) –
2024, tempera, vászon*